

بهینه سازی اثر یون های فلزی روی، مس و منگنز بر فعالیت آنزیم های لیگنیناز برای پیش فراوری ساقه برنج در تبدیل به اتانول زیستی

فاطمه قربانی^{1*}، داود بی‌ریا²، حمیدرضا کریمی‌نیا³

- 1- دانشجوی کارشناسی ارشد مهندسی شیمی - بیوتکنولوژی، دانشکده علوم و فناوری‌های نوین، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران
- 2- استادیار گروه بیوتکنولوژی، دانشکده علوم و فناوری‌های نوین، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران
- 3- دانشیار گروه بیوتکنولوژی، دانشکده مهندسی شیمی و نفت، دانشگاه صنعتی شریف، تهران، ایران

*کد پستی 1659733771 اصفهان، ایران
fatemeghorbani@hotmail.com
(دریافت مقاله: 91/5/11، پذیرش: 91/12/22)

چکیده - تبدیل زیست توده لیگنوسلولزی (مانند ضایعات کشاورزی) به سوخت های زیستی مانند اتانول، گزینه ای مناسب و اقتصادی برای بهبود امنیت انرژی است. اجزا اصلی سازنده لیگنوسلولز، شامل سلولز، همی سلولز و لیگنین است. وجود لیگنین، از هیدرولیز سلولز و تبدیل آن به قند و در نهایت، سوخت زیستی جلوگیری می کند. برای از بین بردن این مشکل، روش های مختلف شیمیایی، فیزیکی، فیزیکی - شیمیایی و زیستی پیشنهاد شده است. به دلیل وجود شرایط ملایم عملیاتی، جلوگیری از ایجاد ترکیبات سمی و پسماندهای خطرناک و نداشتن آثار مخرب جانی، روش زیستی اهمیت ویژه ای دارد. مشکل اصلی روش های زیستی، بازدهی کمتر آن ها نسبت به سایر روش ها است. برای رفع این مشکل، در این پژوهش، تجزیه آنزیمی لیگنین موجود در ساقه برنج با آنزیم های پراکسیداز تولید شده (منگنز پراکسیداز، لیگنین پراکسیداز) از یک سویه قارچ پوسیدگی سفید، بررسی شد. برای اندازه گیری غلظت لیگنین و تعیین فعالیت آنزیم های تولید شده به وسیله قارچ، به ترتیب از روش اندازه گیری جذب نوری لیگنین محلول در استیل بروماید و روش جذب نوری با معرف های اختصاصی استفاده شد. نتایج نشان داد که تیمار آنزیمی می تواند حداقل 30 درصد لیگنین موجود در زیست توده لیگنوسلولزی را حذف کند. ترکیب شیمیایی محیط کشت از نظر غلظت یون های فلزی مؤثر در تولید آنزیم های پراکسیداز مانند منگنز، مس و روی به روش روبه سطح پاسخ باکس بنکن بهینه شد. فعالیت آنزیمی در شرایط بهینه برای آنزیم های منگنز پراکسیداز و لیگنین پراکسیداز نسبت به نمونه شاهد، چهار برابر افزایش یافت.

واژگان کلیدی: زیست توده لیگنوسلولزی، هیدرولیز آنزیمی، قارچ پوسیدگی سفید، سوخت زیستی.

1- مقدمه

سفید مؤثرترین باسیدیوماست برای پیش تیماری بیولوژیکی مواد لیگنوسلولزی است.

برای دستیابی به بیشینه بازده هیدرولیز آنزیمی، لازم است شرایط محیط کشت برای تولید بیشینه آنزیم‌های موجود در محیط و مؤثر بر تجزیه لیگنین، بهینه شود. افزون بر منبع کربن و نیتروژن، یون‌های فلزی بر تولید و فعالیت آنزیم‌ها تأثیر دارند و بهینه شدن غلظت آن‌ها می‌تواند به بهبود کلی فرایند کمک شایانی کند [8]. شرایط محیط کشت، مانند استفاده از یون‌های فلزی متفاوت، می‌تواند رشد قارچ، تولید آنزیم و توانایی تخریب سریع سوبسترا را افزایش یا کاهش دهد و باعث تغییرات فیزیولوژیک و مورفولوژیک شود [8]. قارچ پوسیدگی سفید، به فلزات ضروری مانند Mg^{2+} ، Ca^{2+} ، Mn^{2+} ، Zn^{2+} و Cu^{2+} به عنوان کوفاکتورهای آنزیم‌های متابولیکی، نیاز دارد ولی وجود بیش از اندازه این فلزات در محیط کشت، سمی است [9]. گزارش شده که Mn^{2+} نقش مهمی در تولید آنزیم لیگنین پراکسیداز، منگنز پراکسیداز و تخریب زیستی لیگنین دارد [10] و به عنوان اثرکننده فیزیولوژیکی در محیط کشت قارچ پوسیدگی سفید عمل می‌کند [11]. نقش تنظیمی سنتز زیستی آنزیم منگنز پراکسیداز به یون‌های منگنز نسبت داده می‌شود [12]. پژوهشگران، اثر یون منگنز را بر تولید آنزیم منگنز پراکسیداز بررسی کردند و بیشینه فعالیت این آنزیم در گونه‌ی *P. chrysosporium* را در غلظت 174 میکرومولار Mn^{2+} یافتند [13]. در بررسی دیگری، اثر یون Zn^{2+} و Cu^{2+} بر روی تولید آنزیم‌های منگنز پراکسیداز و لیگنین پراکسیداز آزمایش شد [14]؛ بیشینه فعالیت آنزیم لیگنین پراکسیداز و منگنز پراکسیداز به ترتیب در غلظت 18

نگرانی‌های درازمدت زیست محیطی و اقتصادی، باعث انجام تحقیقات گسترده‌ای روی منابع تجدیدپذیر سوخت‌های زیستی به‌عنوان جایگزینی برای سوخت‌های فسیلی شده است. تبدیل زیست‌توده لیگنوسلولزی به سوخت‌های زیستی همچون اتانول گزینه‌ای مناسب و اقتصادی برای بهبود امنیت انرژی و کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای است.

اجزا اصلی سازنده لیگنوسلولز، سلولز، همی سلولز و لیگنین است. وجود لیگنین از تجزیه سلولز و تبدیل آن به قند و در نهایت، سوخت زیستی جلوگیری می‌کند. برای از بین بردن این مشکل، روش‌های مختلف شیمیایی، فیزیکی، فیزیکی-شیمیایی (انفجار فیبر آمونیاک [AFEX])، انفجار کربن‌دی‌اکسید و زیستی پیشنهاد شده است [1، 2]. اشکال این روش‌ها شرایط عملیاتی دشوار، مانند فشار بالا، دما و pH، ایجاد ترکیبات بازدارنده و آثار مخرب جانبی است [3]. در مقابل، به دلیل وجود شرایط ملایم عملیاتی، ایجاد نکردن ترکیبات سمی و پسماندهای خطرناک و نداشتن آثار مخرب جانبی، روش زیستی اهمیت ویژه‌ای دارد. اشکال اصلی روش‌های آنزیمی، بازدهی کمتر آن‌ها نسبت به سایر روش‌ها و کند بودن آن‌ها است [4]. در روش زیستی، برای افزایش دسترسی به ساختار دیواره سلولی زیست‌توده لیگنوسلولزی، از کمپلکس‌های آنزیمی میکرواورگانیزم‌های تخریب‌کننده مانند قارچ‌ها (از جمله قارچ پوسیدگی سفید) استفاده می‌شود؛ به‌گونه‌ای که زیست‌توده اصلاح‌شده تمایل بیشتری به هضم آنزیمی دارد [5، 6، 7]. قارچ‌ها ویژگی‌های تخریب‌کننده متمایزی روی زیست‌توده لیگنوسلولزی دارند. قارچ پوسیدگی

در نظر گرفته شد. این میکرواورگانیزم از ضایعات چوبی مرطوب جداسازی شده است و رشد میسیلومی دارد. در محیط کشت مایع، به رشد توده‌ای و متصل شدن به جداره ظرف تمایل دارد. پوسیدگی حاصل از قارچ، موجب سفید شدن زیست توده لیگنوسولوزی گشته و به آن قوام رشته‌ای یا اسفنجی می‌دهد. این قارچ در دمای 37 درجه سانتیگراد به مدت 5 روز در محیط پیش کشت PDA رشد کرد و تا زمان استفاده، در 4 درجه سانتی‌گراد نگهداری شد.

محیط کشت به کاررفته برای ارزیابی توانایی سویه‌ها (ml) در تجزیه لیگنین، شامل 30gr/lit گلوکز، 10gr/lit پپتون، 5 gr/lit عصاره مخمر و 0/1 میلی‌مولار $MnSO_4 \cdot H_2O$ است که pH آن، برابر 4 تنظیم شد.

محیط کشت استفاده شده برای بررسی اثر یون‌های فلزی (ml)، شامل $CaCl_2$ 0/1gr/lit، KH_2PO_4 1gr/lit، $FeSO_4 \cdot 7H_2O$ 0/5gr/lit، $MgSO_4 \cdot 7H_2O$ 5mg/lit، گلوکز، 10gr/lit، آمونیوم تارتارات، در بافر سیترات 50 میلی‌مولار و pH برابر 4/5 است. یون‌های فلزی منگنز، مس و روی با توجه به مقدار تعیین شده در طراحی آزمایش‌ها به این محیط افزوده می‌شود.

2-2- اندازه‌گیری فعالیت آنزیم‌های پراکسیداز

برای تعیین فعالیت آنزیم‌های تولید شده به وسیله‌ی قارچ، از معرف‌های ویژه و روش جذب نوری در دمای 25 درجه سانتی‌گراد استفاده شد. فعالیت آنزیم لیگنین پراکسیداز با روش تین و کرک [15] با استفاده از 0/1 میلی‌لیتر نمونه در حجم کل 3 میلی‌لیتر و فعالیت آنزیم منگنز پراکسیداز با روش پاسچینسکی [16] با استفاده از 0/1 میلی‌لیتر نمونه در حجم کل 3 میلی‌لیتر، اندازه‌گیری شد.

میکرومولار Zn^{2+} و 1/2 میکرومولار Cu^{2+} دیده می‌شود. تغییر غلظت Zn^{2+} از 0/6 به 18 میکرومولار، به ترتیب فعالیت آنزیم لیگنین پراکسیداز و منگنز پراکسیداز را 1/5 و 1/2 برابر افزایش می‌دهد. همچنین تغییر غلظت Cu^{2+} از 0/04 به 1/2 میکرومولار، افزایش 1/4 برابری فعالیت آنزیم لیگنین پراکسیداز و افزایش 1/2 برابری فعالیت آنزیم منگنز پراکسیداز را در پی داشت.

در این پژوهش، تجزیه آنزیمی لیگنین موجود در ساقه برنج با آنزیم‌های پراکسیداز تولید شده از یک سویه قارچ پوسیدگی سفید بررسی شد و با توجه به اهمیت غلظت یون‌های فلزی در تولید و فعالیت آنزیم‌های پراکسیداز، مقدار بهینه آن‌ها در محیط کشت به روش رویه سطح پاسخ تعیین شد.

2- مواد و روش‌ها

استیل بروماید و ABTS [2,2]-آمینوویس (3-اتیل بنزوتیازولین-6-سولفونات) از شرکت Sigma و بقیه مواد از شرکت مرک آلمان تهیه شد. از دستگاه جذب نوری Biocrom (ساخت انگلستان) و خشک‌کن انجمادی Zirbus (ساخت آلمان) استفاده شد.

2-1- میکرواورگانیزم و محیط‌های کشت

برای فراهم کردن عصاره آنزیمی، از دو گونه قارچ پوسیدگی سفید متعلق به زیرشاخه بازیدیومیست‌ها به رنگ سبز و سیاه که از مجموعه میکروبی مرکز تحقیقات بیوشیمی و محیط زیست دانشگاه صنعتی شریف تهیه شده بود، استفاده شد. این سویه‌ها در این مرکز، به ترتیب با شماره‌های 9070 و 9071 ثبت شده است. به دلیل فعالیت بیشتر سویه سبز، این سویه برای ادامه کار

2-3- اندازه گیری غلظت لیگنین

برای اندازه گیری لیگنین باقی مانده در زیست توده لیگنوسلولزی از روش اسپکتروفتومتری لیگنین محلول استیل بروماید استفاده شد [17]. بنابراین منحنی استاندارد برای لیگنین استخراج شده از همان نمونه ساقه برنج بر پایه‌ی روشی که فوکوشیما [18] پیشنهاد کرده است، رسم شد. برای هر فلاسک، مقدار لیگنین باقی مانده پس از استخراج به کمک این منحنی کالیبراسیون با در نظر گرفتن جذب نمونه شاهد در 280 نانومتر، تعیین شد.

2-4- ارزیابی توانایی میکروارگانیزم در تجزیه لیگنین موجود در زیست توده ساقه برنج

کارکرد سامانه آنزیمی قارچ در حذف لیگنین ساقه‌های برنج در مرحله نخست ارزیابی شد. ابتدا ساقه برنج‌های جمع‌آوری شده با آب مقطر شسته، خشک و سپس آسیاب و خرد شد. 4/5 گرم از ساقه برنج آماده شده به ارلن‌های 250 میلی‌لیتری حاوی 75 میلی‌لیتر محیط کشت مایع اضافه شد. سپس محیط‌ها در دمای 121 درجه سانتی‌گراد، 20 دقیقه استریل شدند و بعد از سرد شدن، هر ارلن به وسیله‌ی یک پلاگ (دایره‌ای به قطر 1 سانتی‌متر) با قارچ رشد یافته در محیط PDA تلقیح داده شد و 1 ماه در انکوباتور شیکردار در دمای 32 درجه سانتی‌گراد و دور 160rpm قرار داده شد. نمونه گیری برای تعیین فعالیت آنزیم‌های موجود در محیط و اندازه گیری غلظت لیگنین، هر 7 روز به مدت 30 روز انجام شد.

2-5- بررسی اثر یون‌های فلزی بر میزان تولید آنزیم

محیط کشت مایع ml به حجم 100 میلی‌لیتر همراه یون منگنز در غلظت‌های 0/01، 0/05 و 0/1 میلی‌مولار، یون

روی در غلظت‌های 5، 15 و 25 میکرومولار و یون مس در غلظت‌های 1، 2/5 و 4 میکرومولار تهیه شد. سپس محیط‌ها در دمای 121 درجه سانتی‌گراد، به مدت 20 دقیقه استریل شدند و پس از سرد شدن، هر ارلن به وسیله‌ی دو پلاگ (دایره‌ای به قطر 1 سانتی‌متر) قارچ رشد یافته در محیط PDA، تلقیح داده شد و در دمای 37 درجه سانتی‌گراد و دور 150rpm قرار داده شد؛ بدون وجود ساقه برنج، فعالیت آنزیم‌های پراکسیداز به روش اسپکتروفتومتری هر 3 روز یک‌بار برای 12 روز، بررسی شد. یک نمونه شاهد بدون یون‌های روی و مس و تنها با یون منگنز با غلظت 1 میکرومولار برای مقایسه فعالیت آنزیم‌های تولید شده، استفاده شد.

2-6- طراحی آزمایش و آنالیز آماری

روش رویه پاسخ، مجموعه‌ای از تکنیک‌های آماری و ریاضی مفید برای گسترش، بهبود و بهینه‌سازی فرایندهایی است که در آن‌ها، پاسخ، تحت تأثیر چندین متغیر قرار دارد و هدف، بهینه‌سازی این پاسخ است. در این پژوهش برای طراحی آزمایش‌ها و بهینه‌سازی یون‌های فلزی محیط کشت، از روش رویه پاسخ باکس بنکن استفاده شد. روش رویه پاسخ باکس بنکن تنها سه سطح دارد و نسبت به سایر روش‌های طراحی، نیاز به آزمایش‌های کمتری دارد. افزون بر این، این روش برای آرایش و تحلیل آزمایش‌ها مؤثرتر و آسان‌تر است و بسیاری از پژوهشگران از آن استفاده کرده‌اند. پس اثر سه یون روی، مس و منگنز در سه غلظت متفاوت برای تولید آنزیم‌های پراکسیداز بررسی شد. برپایه بررسی‌های انجام شده، سه یون فلزی منگنز، روی و مس، نسبت به سایر یون‌ها اثر بیشتری فلزی در تولید آنزیم‌های پراکسیداز داشته است [14]. از آن‌جا که نقش اصلی

جدول 1 طراحی آزمایش برای آنزیم‌های پراکسیداز در روز دهم رشد با روش رویه پاسخ باکس بنکن برای بهینه‌سازی یون‌های فلزی محیط کشت

Sample	Mn (mM)	Zn (μ M)	Cu (μ M)	Mnp _{act} (U/ml)	Lip _{act} (U/ml)
1	0/01	5	2/5	6/99	2/26
2	0/1	5	2/5	15/53	11/61
3	0/01	25	2/5	10/35	10/65
4	0/1	25	2/5	10/61	10
5	0/01	15	1	1/55	1/94
6	0/1	15	1	11/13	9/36
7	0/01	15	4	9/32	9/68
8	0/1	15	1	9/06	8/07
9	0/05	5	1	10/35	7/1
10	0/05	25	4	6/47	9/03
11	0/05	5	4	10/61	7/42
12	0/05	25	4	8/54	7/1
13	0/05	15	2/5	8/8	7/42
14	0/05	15	2/5	8/54	10/97
15	0/05	15	2/5	11/65	10/32

3- بحث و نتیجه گیری

3-1- نتیجه آنالیز

نتایج به دست آمده از محیط کشت پایه نشان داد که پس از 30 روز زمان ماند، تیمار آنزیمی می‌تواند حداقل 30 درصد لیگنین موجود در زیست‌توده‌ی لیگنوسلولوزی را حذف کند. به دلیل مناسب بودن نتیجه و توانایی بالای میکرواورگانیزم استفاده شده در حذف لیگنین، محیط کشت دیگری حاوی یون‌های فلزی، تهیه و غلظت یون‌های فلزی در این محیط بهینه شد.

فعالیت آنزیمی در شرایط بهینه و 10 روز پس از شروع رشد قارچ‌ها در محیط کشت حاوی یون‌های فلزی، برای آنزیم‌های منگنز پراکسیداز و لیگنین پراکسیداز نسبت به نمونه شاهد، چهار برابر افزایش یافت.

آنزیم منگنز پراکسیداز در اکسیداسیون ترکیبات فنولی، تبدیل Mn^{2+} به Mn^{3+} است و در پژوهش‌ها تأثیر وجود یون منگنز در بهبود تولید و پایداری آنزیم منگنز پراکسیداز بررسی شده است، گمان می‌شود این یون بتواند نقش تنظیمی در سنتز زیستی آنزیم منگنز پراکسیداز، لیگنین پراکسیداز و تخریب لیگنین داشته باشد [13,10]. در پژوهش دیگری تأثیر وجود یون روی در تولید آنزیم‌های منگنز پراکسیداز و لیگنین پراکسیداز بررسی شده است [14].

متغیرهای مستقل، غلظت یون‌های فلزی و پاسخ سامانه، فعالیت آنزیم‌های لیگنین پراکسیداز و منگنز پراکسیداز است. یون منگنز در غلظت‌های 0/01، 0/05 و 0/1 میلی‌مولار، یون روی در غلظت‌های 5، 15 و 25 میکرومولار و یون مس در غلظت‌های 1، 2/5 و 4 میکرومولار بررسی شد. پژوهش‌های مختلفی روی غلظت‌های متفاوت این یون‌ها انجام شده است [13، 14]. برپایه‌ی این بررسی‌ها، به نظر می‌رسد که غلظت یون‌های فلزی در بازه‌ای که به آن اشاره شد، بهینه باشد و بیش از اندازه‌های گفته شده، تأثیر بازدارنده در تولید آنزیم‌های پراکسیداز داشته باشد. برای بررسی تأثیر این سه یون فلزی، روش سطح پاسخ باکس بنکن، آزمایشی با 15 نمونه با غلظت‌های متفاوت از عناصر پیشنهاد کرد. مقادیر متغیرهای آنالیز شده و پاسخ‌های اندازه‌گیری شده در روز دهم رشد با روش طراحی باکس بنکن، در جدول 1 نشان داده شده است. طراحی آزمایش با 12 نمونه و 3 نقطه مرکزی، و با تکرار و برای کمینه اثر متغیرهای غیرقابل پیش‌بینی در پاسخ‌ها دیده شده به صورت تصادفی انجام شد.

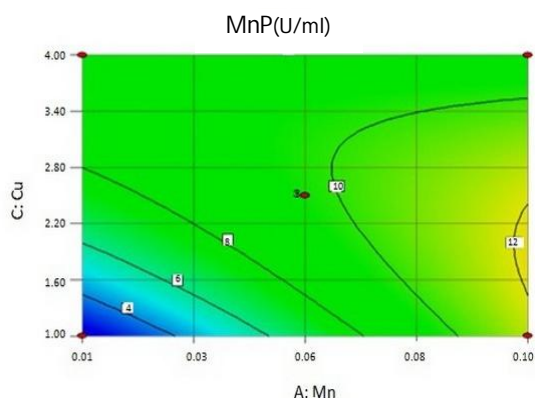
3-2- آنزیم منگنز پراکسیداز

آنالیز آماری مدل، به روش آنالیز واریانس (ANOVA) انجام شد و برای ارزیابی غلظت بهینه یون‌های فلزی مؤثر در محیط کشت، رویه پاسخ سه‌بعدی و نمودارهای کانتور دوبعدی ارائه شد. نتایج آنالیز واریانس نشان می‌دهد که مدل درجه دوم برای آنالیز پاسخ مناسب است. مدل درجه دوم مناسب برای فعالیت آنزیم منگنز پراکسیداز، در متغیرهای گذشته در معادله 1 مشخص شده است.

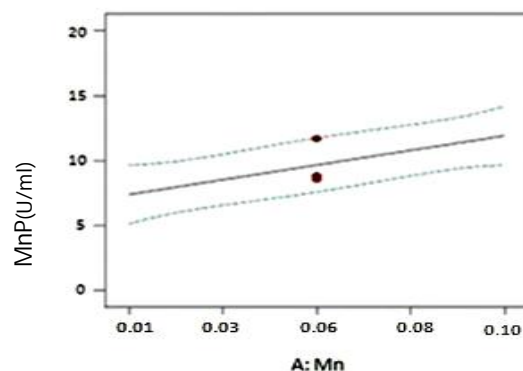
$$\text{MnP} = 9.66 + 2.26\text{Mn} - 0.94\text{Zn} + 1.003\text{Cu} - 0.010\text{Mn}^2 + 1.218\text{Zn}^2 - 1.89\text{Cu}^2 - 2.07\text{Mn} * \text{Zn} - 2.46\text{Mn} * \text{Cu} + 0.45\text{Zn} * \text{Cu} \quad (1)$$

با توجه به احتمال به دست آمده از آنالیز واریانس یون منگنز و مس ($p < 0/1$)، این دو یون، نسبت به یون روی، تأثیر چشم‌گیری در تولید آنزیم منگنز پراکسیداز دارند. ضرایب مثبت برای یون منگنز و مس نشان می‌دهد که آثار خطی باعث افزایش پاسخ می‌شود؛ همچنین با مقدار احتمال یون منگنز ($p < 0/05$) می‌توان به این نتیجه رسید که وجود این یون مؤثرترین نقش را در تولید آنزیم منگنز پراکسیداز دارد. در شکل 1 و 2 به ترتیب اثر اصلی و برهم‌کنش دو یون منگنز و مس بر فعالیت آنزیم منگنز پراکسیداز نشان داده شده است. همان‌طور که در شکل 1 - الف مشخص است، افزایش غلظت یون منگنز منجر به افزایش فعالیت آنزیم منگنز پراکسیداز می‌شود و در بیشینه غلظت یون منگنز، افزایش 1/8 برابری فعالیت آنزیم منگنز پراکسیداز مشاهده شده است. افزایش غلظت یون مس تا 2/5 میکرومولار سبب افزایش 1/5 برابری فعالیت آنزیم منگنز پراکسیداز و افزایش غلظت بیش از این میزان، سبب کاهش پاسخ سامانه می‌شود (شکل 1-ب). با مشاهده شکل 2 می‌توان دریافت که غلظت 2/5 و 4 میکرومولار مس در موقعیت 0/05 میلی‌مولار منگنز

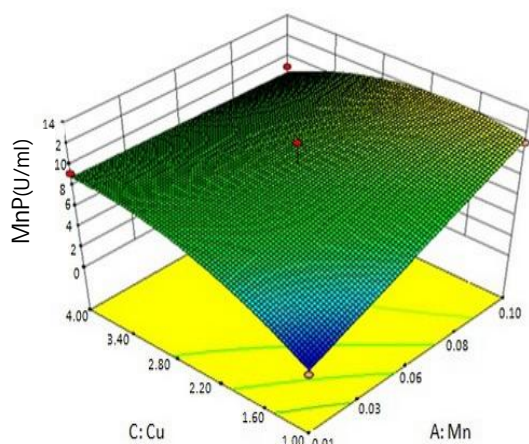
برهمکنش دارد؛ همچنین فعالیت آنزیم منگنز پراکسیداز در حالت بهینه ذکر شده (2/5 میکرومولار مس و 0/1 میلی‌مولار منگنز) نسبت به کمینه غلظت دو یون منگنز و مس، افزایش 1/3 برابری داشته است. اثر یون‌های مس و منگنز بر فعالیت آنزیم منگنز پراکسیداز در حالت دوبعدی و سه‌بعدی، به ترتیب اثر خطی و درجه دوم این فاکتورها را نشان می‌دهد (شکل 3). رسم‌های دوبعدی و سه‌بعدی رویه این آنزیم نشان می‌دهد که فعالیت بهینه آنزیم منگنز پراکسیداز در بیشینه غلظت یون منگنز (0/1 میلی‌مولار) و غلظت 2/5 میکرومولار یون مس ایجاد می‌شود که در این شرایط، فعالیت آنزیم نسبت به کمترین فعالیت آن در شرایط آزمایش، 4 برابر شده است (شکل 3). در پژوهش انجام شده به وسیله‌ی سیگنال و راتور [14]، غلظت 1/2 میکرومولار یون مس، فعالیت آنزیم منگنز پراکسیداز را 1/2 برابر افزایش می‌دهد در حالی که در این بررسی، غلظت بهینه 2/5 میکرومولار یون مس، فعالیت این آنزیم را 1/6 برابر افزایش داد. برازندگی مدل با ضریب R^2 تعیین می‌شود. مقدار R^2 نشان‌دهنده تناسب تغییر در پاسخ است که می‌تواند به وسیله‌ی مدل مورد بررسی، توصیف شود. ضریب تعیین R^2 مدل پیش‌بینی شده برای پاسخ 92/35 درصد و احتمال رگرسیون 0/025 بیانگر آن است که مدل رگرسیون درجه دو تعریف شده، مدلی مناسب و منطقی است. ضریب تعیین R^2 نشان می‌دهد که 92/35 درصد از آزمایش‌ها با خط مدل رگرسیون تطابق دارد و خطای میان مدل و آزمایش کم بوده است. نمودار باقی‌مانده که بیانگر پراکندگی خطا است، از الگوی ویژه‌ای پیروی نمی‌کند و نشان می‌دهد که خطای آزمایش به‌گونه‌ای تصادفی پخش شده است. پخش نرمال پاسخ‌ها که بیانگر پیروی خطا از جامعه‌ی نرمال است نیز از الگوی ویژه‌ای پیروی نمی‌کند و دلالت بر مناسب بودن داده‌های به‌دست آمده دارد.

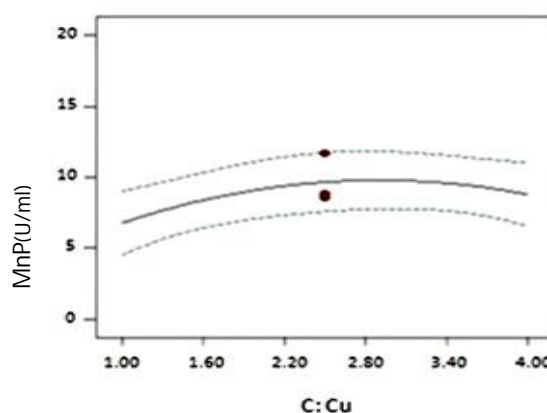
(الف)

(الف)

(ب)

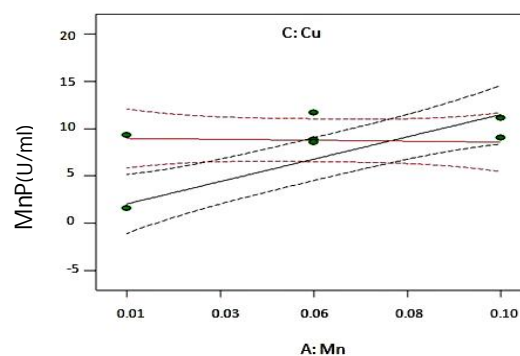
(ب)

شکل 3 الف) رسم دوبعدی معادله رگرسیون درجه دوم به دست آمده از روش باکس بنکن برای آنزیم منگنز پراکسیداز ب) رسم سه بعدی معادله رگرسیون درجه دوم به دست آمده از روش باکس بنکن برای آنزیم منگنز پراکسیداز

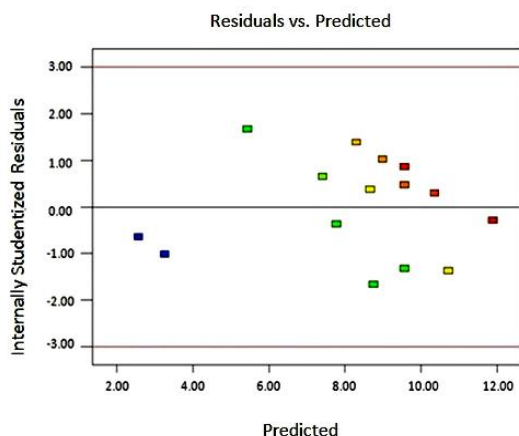
3-3- آنزیم لیگنین پراکسیداز

نتایج به دست آمده از آنالیز واریانس آنزیم لیگنین پراکسیداز نشان می‌دهد که مدل درجه دوم برای آنالیز پاسخ مناسب است. مدل درجه دوم مناسب برای فعالیت آنزیم لیگنین پراکسیداز، در متغیرهای گذشته در معادله 2 مشخص شده است.

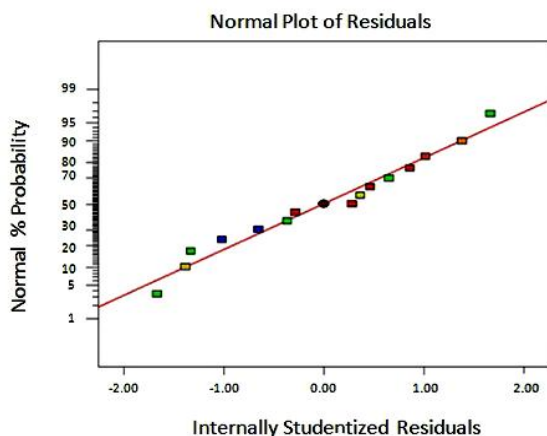
شکل 1 الف) اثر اصلی یون منگنز بر فعالیت آنزیم منگنز پراکسیداز ب) اثر اصلی یون مس روی فعالیت آنزیم منگنز پراکسیداز

شکل 2 اثر برهم‌کنش یون مس و منگنز بر فعالیت آنزیم منگنز پراکسیداز

(الف)

(ب)

شکل 5 الف) نمودار باقی مانده برای آنزیم لیگنین پراکسیداز و
ب) پخش احتمال نرمال برای آنزیم لیگنین پراکسیداز

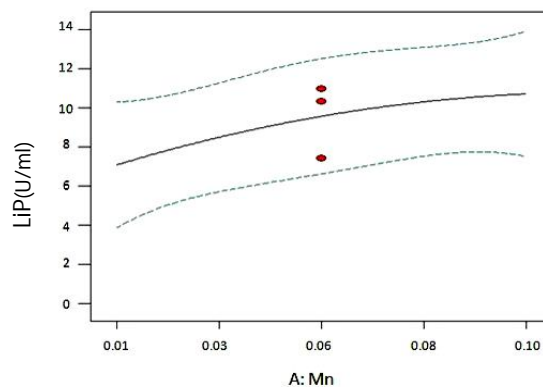
4- نتیجه گیری

در این پژوهش، حذف لیگنین در محیط کشت پایه و اثر یونهای فلزی بر تولید بیشینه آنزیمهای پراکسیداز مفید در حذف لیگنین بررسی شد. در محیط کشت پایه، سویه مربوطه، توانست 30 درصد لیگنین را حذف کند و اثر دو یون منگنز و مس در محیط کشت دارای یونهای فلزی به گونه ای بود که در روز دهم رشد قارچ، تولید آنزیمهای

$$\begin{aligned} \text{LiP} = & 9.57 + 1.81\text{Mn} + 1.05\text{Zn} + 0.604\text{Cu} - \\ & 0.673\text{Mn}^2 - 0.27\text{Zn}^2 - 1.64\text{Cu}^2 - 2.50\text{Mn} * \text{Zn} - \\ & 2.26\text{Mn} * \text{Cu} + 0.56\text{Zn} * \text{Cu} \end{aligned} \quad (2)$$

مقدار احتمال یون منگنز ($p < 0/05$) بیانگر آن است که این یون نسبت به سایر یونها در تولید آنزیم لیگنین پراکسیداز تأثیر بیشتری دارد و ضریب رگرسیون مثبت و بزرگتر این یون (معادله 2) نیز تصدیق کننده است. در شکل 4، اثر اصلی یون منگنز در فعالیت آنزیم لیگنین پراکسیداز نشان داده شده است. بنابر این نمودار، افزایش غلظت منگنز سبب افزایش فعالیت آنزیم لیگنین پراکسیداز می شود و فعالیت آنزیم لیگنین پراکسیداز در بیشینه غلظت یون منگنز (0/1 میلی مولار)، نسبت به کمینه آن، افزایش 1/7 برابری دارد.

ضریب تعیین R^2 برابر 82/97 درصد نشان می دهد که مدل رگرسیون درجه دو تعریف شده، مناسب و منطقی است. پراکندگی دادهها در نمودار باقی مانده، بیانگر تصادفی بودن خطای آزمایش و مناسب بودن مدل رگرسیون پیشنهاد شده است و از الگوی ویژه ای پیروی نمی کند (شکل 5 الف). شکل 5 ب پخش نرمال پاسخها است و تراکم مناسب دادهها و انسجام را نشان می دهد.

شکل 4 اثر اصلی یون منگنز بر فعالیت آنزیم لیگنین پراکسیداز

- [6] Singh, P. Suman, A. Tiwari P, et al. (2008) Biological pretreatment of sugarcane trash for its conversion to fermentable sugars. *World J Microbiol Biotechnol.* 24, 667–673.
- [7] Schurz, J. (1978) Bioconversion of Cellulosic Substances into Energy Chemicals and Microbial Protein. Symp. Proc.; Ghose, T. K.; Ed.; New Delhi, IIT: Delhi; 37.
- [8] [8] Baldrian, P. Der Weische, CW. Gabriel, J. Nerud, F. Zadrazil, F. (2000) Influence of Cadmium and Mercury on Activities of Ligninolytic Enzymes and Degradation of Polycyclic Aromatic Hydrocarbons by *Pleurotus ostreatus* in Soil. *Appl. Environ. Microbiol.* 66, 2471 – 2478.
- [9] Srinivasan SV.; Murthy DVS. (2000) Removal color from waste water using *Trametes versicolor*, *J. IAEM.* 27, 260-264.
- [10] Perie, F.H.; & Gold, M.H. (1991) Manganese regulation of manganese peroxidase expression and lignin degradation by the white-rot fungus *Dichomitus squalens*. *Applied and Environmental Microbiology.* 57, 2240-2245.
- [11] Moilanen AM.; Lundel T.; Vares T.; Hatakka A. (1996) Manganese and Melonate and individual Regulators for the Production of Lignin and Manganese Peroxidase isozymes and in the Degradation of Lignin by *Phlebia radiata*. *Appl. Microb. Biotechnol.* 45, 722 - 799.
- [12] Perez, J. & Jeffries, T.W. (1992) Roles of manganese and organic acid chelators in regulating lignin degradation and biosynthesis of peroxidases by phanerochaete
- پراکسیداز نسبت به نمونه شاهد، به چهار برابر افزایش یافت. در حالی که برپایه بررسی‌های مشابه انجام شده، پژوهشگران توانسته‌اند این آنزیم را حداکثر 1/5 برابر افزایش دهند. بر پایه نتایج، به نظر می‌رسد با تغییر محیط کشت و وجود یون‌های نام برده در غلظت بهینه، بتوان تولید آنزیم‌های پراکسیداز مؤثر در حذف لیگنین و درصد حذف لیگنین از ساقه برنج را از 30 درصد افزایش داد. نتیجه این پژوهش برای حذف بیشینه لیگنین و تسهیل هر چه بیشتر تبدیل بافت لیگنوسلولزی ساقه برنج به اتانول زیستی قابل استفاده است.

5- مراجع

- [1] Helal, G. A. (2006) Bioconversion of Straw into Improved Fodder: Preliminary Treatment of Rice Straw Using Mechanical, Chemical and/or Gamma Irradiation. 34(1), 14-21.
- [2] Sanjust, E. Curreli, N. Pisu, B. Rescigno, A. Rinaldi, A. Agelli, M. (2002) Complete and efficient enzymic hydrolysis of pretreated wheat straw. *Process Biochemistry.* 37, 937–941.
- [3] Iranmahboob, J. Nadim, F. Monemi, S. (2002) Optimizing acid hydrolysis: A critical step for production of ethanol from mixed wood chips. *Biomass Bioenergy.* 22, 401-404.
- [4] Chandra, R. P. Bura, R. Mabee, W. E. (2007) Substrate pretreatment: the key to effective enzymatic hydrolysis of lignocellulosics. *Adv Biochem Engin/Biotechnol.* 108, 67–93.
- [5] Kurakake, M. Ide, N. Komaki, T. (2007) Biological pretreatment with two bacterial strains for enzymatic hydrolysis of office paper. *Curr Microbiol.* 54, 424–428.

- extracellular manganese dependent peroxidase from *phanerochaete chrysosporium*. *FEMS Microbial.* 29, 37-41.
- [17] Fukushima, R.S.; Hatfield, R.D., (2001) Extraction and isolation of lignin for utilization as a standard to determine lignin concentration using the acetyl bromide spectrophotometric method. *J. Agric. Food Chem.* 49, 3133-3139.
- [18] Fukushima, R. S.; Dehority, B. A., (2000) Feasibility of using lignin isolated from forages by solubilization in acetyl bromide as a standard for lignin analyses. *J. Anim. Sci.* 78, 3135-3143.
- chrysosporium*. *Applied and Environmental Microbiology.* 58, 2402-2409.
- [13] Urek RO.; Pzarlioglu NK. (2007) Enhanced production of manganese peroxidase by *Phanerochaete chrysosporium*. *Braz. Arch. Boil. Technol.* 50, 522-528
- [14] Singhal, V.; & Rathor, V.S. (2001) Effect of Zn²⁺ and Cu²⁺ on growth, lignin degradation and ligninolytic enzymes in *phanerochaete chrysosporium*. *World Journal of Microbiology & Biotechnology*, 17,235-240.
- [15] Tien, M.; Kirk, T.K. (1988) Methods in Enzymology. 161, 238-249.
- [16] Paszczynski, A., V. B. Huynh, and R. Crawford. (1985) Enzymatic activities of an